

Myter og realiteter i Jomfruøernes historie

AF ARNOLD HIGHFIELD

SLAGMARK #75
SIDER: 19-31

Det er blevet en selvindlysende sandhed blandt mange Virgin Islanders, særligt blandt de ældre, at årene før overdragelsen af de dansk-vestindiske øer til USA i 1917 var ”de gode gamle dage”.¹ Forskellige skribenter har udgivet artikler og rigt illustrerede bøger, som støtter denne forestilling. På disse billeder ser man stille markveje i marker af vajende sukkerrør med æselkærer, der stille og roligt bevæger sig mod forudsigelige, fredelige mål. Pittoreske byer døser under en venlig tropisk sol. Stovte kvinder balancerer umulige byrder på toppen af deres hoveder foran maleriske markedspladser, mens øboer bevæger sig rundt mellem de buede arkader – alt sammen under danske gendarmers paternalistiske, opmærksomme øje. Et billede på fred, ro og orden. På denne måde er de tidligere tiders barske realiteter blevet omformet til vore dages nostalgi og myte.

Man kan sagtens indvende, at tiden under dansk styre rent faktisk forekom sorte vestindere bedre end de tidligere havde været, og også bedre end årene umiddelbart efter at den amerikanske flåde lagde til i 1917. På det tidspunkt udviklede flåden en velkendt ”krigsskibsmentalitet” – delvis på grund af omstændighederne omkring Første Verdenskrig. Dertil kom, at mandskabet på skibene i vid udstrækning var uuddannede, fattige hvide fra sydstaterne. De ulykkelige resultater af det 14 år lange ophold er veldokumenterede.

Men hvad med de ”gode gamle dage” under danskerne? Var de virkelige eller illusoriske, fakta eller fiktion? Kan myterne om den danske tid, man ellers har værnet

om, holde til en kritisk evaluering? Og hvilken betydning ville en sådan evaluering have for studiet af historie og kultur og for historieskrivning på Jomfruøerne? Før vi forsøger at adressere disse spørgsmål vil en hurtig oversigt over det danske koloniale foretagende være på sin plads, især som den udfoldede sig i Dansk Vestindien. Danskerne påbegyndte deres version af et kolonialt imperium i midten af det 17. århundrede – deres egen heroiske alder. Forehavendet fik form og sammenhæng, da man indførte enevælden i midten af 1600-tallet, og ikke mindst med institutionaliseringen af en dansk version af klassisk fransk merkantilisme med en udtalt hollandsk indflydelse. Danmark begav sig beredvilligt og uden tøven ud på verdenshavene i kraft af en ældgammel maritim tradition, der går tilbage til vikingetiden. I begyndelsen af det 18. århundrede havde danske kongelige embedsmænd, købmænd og søfolk skabt et globalt mikronetværk af kolonier og handelsrelationer, der også omfattede herredømmet over Norge, Island, Grønland, og de forrevne Færøer, som alle lå i den nordatlantiske udkant af Europa. I det fjerne indiske ocean tilføjede de en ekstraterritorial by, Trankebar, på den østlige del af det Indiske subkontinent sammen med Nicobarerne, en øgruppe, der ligger som erotiske smaragder nord for Sumatra i den bengalske bugt. I Vestafrika etablerede de en række forter, loger og handelsstationer langs Guldkysten (i dag Ghana) mellem Accra og udmundingen af floden Volta i øst. Fra den kyst eksporterede de tropiske produkter, elfenben og guld til Danmark og levende mennesker, som blev holdt som slaver på deres sukkerproducerende kolonier på de vestindiske øer. Af de sidste øer var der tre – Sankt Thomas (1672), Sankt Jan (1718) og endelig Sankt Croix (1733). Til sammen udgjorde de tre øer Dansk Vestindien, som Danmark beholdt i over to århundreder frem til 1917.

Siden den tid er der udkommet en lang række populære og akademiske skrifter i et forsøg på at vurdere den danske tilstedeværelse i Vestindien. Ud fra denne litteratur er der opstået et sæt antagelser, som for størstedelens vedkommende er blevet accepteret ukritisk. Det kunne se ud som om, at der faktisk er opstået en myte om dansk kolonialisme i Dansk Vestindien. Hovedtrækkene i denne myte er følgende punkter:

At slaveriet som det blev praktiseret af danskerne på en eller anden måde var mildere og mere humant end andre steder.

At danskerne generelt var farveblinde, og at de derfor var i stand til at skabe et kolonialt samfund, der var relativt fri fra de racistiske fordomme og animositeter, som

plager andre caribiske lande i tiden efter emancipationen og i postkoloniale tider. At visse initiativer, såsom Ordinansen af 1792, der afskaffede slavehandlen, illustrerer, at Danmark var et foregangsland i antislaveribevægelsen i Europa og i Vestindien, og derfor udgjorde et humanitært forbillede, som Europa og verden fulgte. At visse idealistiske individer, som især Peter von Scholten, udviste social retfærdighed og heroisk liberalt lederskab, der i sidste ende også var baggrunden for emancipationen i Dansk Vestindien.

- At emancipationen i 1848 først som sidst var et produkt af humanitære overbevisninger.
- At der i perioden efter emancipation fra 1848 til 1917 udviklede sig et frit dansk-vestindisk landbrugssamfund, som høstede frugterne af et venligtsindet paternalistisk dansk overherredømme, og at øerne udviklede en kultur, der var en sammensmeltning af alt det bedste, som den danske nation havde at tilbyde.
- Og endelig at danskerne tøvende solgte øerne til USA under et krigstidspres fra USA, men efterlod en befolkning, der med tårer længtes efter ”de gode gamle dage” under dansk styre, da de mærkede det hårdere amerikanske styre.

Ligesom alle myter, er der en vis sandhed i alle disse antagelser, som gør det svært at skille slagterne fra det rene metal. En kritisk undersøgelse af de mest fremtrædende fakta, når det kommer til det danske kolonieventyr på disse øer, og de myter der associeres med det, viser, at der ikke er ret meget, der retfærdiggør hverken denne alt for langvarige fejring af ”de gode gamle dage under danskerne” eller andre myter, der i øjeblikket er en integreret del af vores historie. Derfor foreslår jeg en løselig undersøgelse af flere af disse myter i lyset af, hvad vi i dag ved om Jomfruøernes historie set fra øernes eget perspektiv.

I to hundrede år bandt en kæde af økonomiske relationer den nationale økonomi i det tidligt moderne Danmark sammen med de menneskelige ressourcer på Guldkysten og de naturlige ressourcer på de caribiske øer. Danske skibe fragtede produkter fra en spirende industriel økonomi – klæde, redskaber, store mængder fødevarer, byggemateriale etc. – til Afrika i bytte for menneskelig last, som de transporterede til Vestindien. På den anden side af Atlanten dyrkede man sukker, tobak, bomuld, hårdt træ og lidt indigo på plantagerne i Dansk Vestindien. Disse tropiske produkter producerede danskerne uden skyggen af skam med brug af undertrykt

arbejdskraft. Først i form af deres egne kontraktarbejdere, som kom fra de fattigste dele af det danske samfund, og derefter fra slavegjorte afrikaneres slid. Det påtvungne arbejde fra disse uheldige bidrog på ikke ubetydelig vis til den danske stats vækst, til den nationale økonomi i det 17. og 18. århundrede og til forøgelsen af personlige formuer.

Da kontraktarbejderne fra Danmark døde ud, fordoblede danskerne deres bestræbelser ved at erhverve slavegjorte afrikanere på Guldkysten og andre steder i den store vestafrikanske region, der dengang var kendt som Guinea. Fra 1672 til 1807 transporteret danske slaveskibe ikke mindre end 120.000 afrikanere til den Nye Verden i trældom, dvs. ca. en procent af den samlede atlantiske slavehandel. Mindre kendt er det, at slavehandlerne i Dansk Vestindien deltog i en lokal vestindisk slavehandel, hvor man eksporterede flere tusinde fra Dansk Vestindien – først og fremmest Sankt Thomas til de større øer i det vestlige Caribien – særligt Cuba, St. Domingue, Puerto Rico og Santo Domingo. Det fandt sted, da særligt de spanske øer i den anden halvdel af det 18. århundrede oplevede et forsinket opsving i sukkerrørsproduktionen. Den tidligt moderne danske økonomi blev derfor til dels etableret på disse slavebaserede koloniale entrepriser, i hvilke Sankt Croix og Sankt Jan overordnet set konsumerede slaver og Sankt Thomas eksporterede dem.

I deres slavehandelsaktiviteter og i deres slaverisystem var danskerne tilsyneladende hverken bedre eller værre end andre caribiske slaveejere på den tid. Enhver som stadig holder fast i den ejendommelige forestilling om, at danske slaveejere var lidt mere humane, eller endda tålelige - en slags mellemstation, hvis egentlige mål var at transformere de mere "primitive" afrikanere til "civiliserede" kristne dansk-vestindere - bør konsultere de tidlige kilder, særligt dem fra danske plantageejere og skribenter såsom Carstens, Haagensen, Schmidt og andre. Disse mænd har efterladt sig beretninger om dansk slaveri uden omsvøb, som helt tydeligt viser, at hvis slaveriet ikke var værre end andre steder i den Nye Verden, så var det så sandelig heller ikke bedre.

Imidlertid har ikke få danskere været i stand til at overse deres landsmænds historiske svigt ved at iklæde dem en nationale myte, som går på, at deres land trods alt var den første europæiske stat som formelt afskaffede den atlantiske slavehandel. Danmark indførte rent faktisk et forbud i 1792, som afskaffede slavehandel. Men det forbud blev skrevet på en sådan måde, at det først trådte i kraft i 1803. Man hæfter sig sjældent ved, at Ernst Schimmelmann med en politik, der paradoksalt nok

kaldes forbedring, opfordrede plantageejere i Dansk Vestindien til i det 10-årige interval at huse deres slaver i Vestindien på måder, der muliggjorde biologisk reproduktion for dermed at opretholde slavernes antal – så man på den måde kunne befri plantageejerne fra udgifterne og besværet med hele tiden at importere nye slaver fra Afrika. Det nævnes også kun sjældent, at slavehandlere i denne 10-års periode fra 1792-1802 importerede flere slaver til deres kolonier – over 30.000 i alt – end i nogen anden periode i den samlede slavehandelshistorie.

Da øjeblikket endelig kom i 1803, hvor Danmark skulle håndhæve sin egen afskaffelsesregel, var danske købmænd, plantageejere og regeringsadministratorer uvillige. Det store antal mennesker, der var blevet importeret mellem 1792 og 1803, var ikke stort nok i forhold til de landbrugs- og manufaktur opgaver, som de eksisterende plantager krævede, argumenterede de. Plantageejerne havde heller ikke i mellemtiden indført de nødvendige reformer, der skulle til for at sænke dødsraterne og hæve fødselsraterne i deres slavesamfund, sådan at slavebefolkningen kunne opretholde sin egen demografiske størrelse – endsige vokse. Alt i alt havde forbedringspolitikken – sådan som den var blevet udført – spillet fallit.

Mens hele denne sag blev debatteret, fortsatte den lukrative transit- og lokale slavehandel i Sankt Thomas med uformindsket styrke, og på den måde blev tusindvis af afrikanske fanger kanaliseret gennem øens velfungerende havnefaciliteter til steder mod vest helt frem til 1807. Det var først, da de danske øer i en periode blev besat af Storbritannien i 1807 – som på det tidspunkt havde erklæret sig som ærkefjende af handlen – at de sidste rester af den danske handel endelig kom til en hurtig og lidet ærefuld ende. Det var under de pludselige skift i den politiske medvind under Napoleonskrigene, at de sidste slavehandlere på de danske øer stoppede deres handel. Ikke på grund af en dansk humanitær intervention, som vi så ofte bliver fortalt, men i kraft af britisk invasion og besættelse, som fulgte denne nations abolitionismepolitik.

Da andre nationer begyndte at indføre forbedringspolitikker for deres slavebefolkninger i forventning om en endelig emancipation, holdt Danmark tilbage med henvisning til de hårde tider i monarkiet. Med en slavebefolkning i nedgang og uden effektive forbedringspolitikker blev den almindelige slaves situation i Dansk Vestindien faktisk forværret. Og senere da Storbritannien vedtog the Emancipation Act of 1833, så danskerne ængsteligt på, men gjorde ingenting selv. Emancipationen på de britiske øer blev gjort mulig af deres regerings vilje til at betale slaveejerne

kompensation for deres tab af "ejendom". Et sådant tilbud fik plantageejerne i Dansk Vestindien ikke fra den danske regering. I stedet opstod der en anden meget sejlivet myte. Generalguvernør Peter von Scholten trådte frem med en plan, som skulle befri Danmark fra dette dødvande, det vil sige at frisætte danske slaver, men uden at regeringen eller plantageejerne skulle betale for det. Ifølge hans plan var det nemlig ikke regeringen, der skulle betale de tidligere ejere for deres tab af "ejendom" (kompensation), men tværtimod slaverne selv som skulle betale i kraft af en politik, man kaldte manumission.

Von Scholten forsøgte at sætte gang i flere planer, der ville tillade slaverne at arbejde i deres fritid og dermed betale deres ejere for deres egen frihed over en længere periode. Men denne manumissionspolitik og gradualisme havde kun en ringe effekt på den samlede slavebefolkning i Dansk Vestindien. Da Christian VIII tog sig sammen til at proklamere et edikt af 28. juli 1847 baseret på det såkaldte "frie livmoderprincip", var det endnu en gang et eksempel på for lidt og for sent, for nu at sige det mildt. Fra 1803 til 1847 gik slavebefolkningen i Dansk Vestindien ned fra 36.000 til 21.000, dvs. en nedgang på 40 procent. På Sankt Croix var nedgangen efter 1840 så udtalt, at slavebefolkning stort set ville have været uddød sidst i 1850'erne, hvis der ikke var sket noget i mellemtiden.

Men de slavegjorte accepterede ikke at skulle se deres nyfødte børn blive født frie, mens de selv skulle vente 12 år mere på deres frihed – eller tilintetgørelse - hvad end der nu kom først. Så de tog sagen i deres egen hånd tidligt i juli 1848 og tvang de danske myndigheder, dvs. generalguvernør von Scholten til at give dem deres frihed. Uanset generalguvernørens liberale attitude overfor og forhold til visse individer blandt de slavegjorte og de frie farvede på Sankt Croix, så er det et faktum, at denne emancipationserklæring var en, han blev tvunget til at udstede på grund af emancipationsrevolten under ledelse af General Buddho. Men på trods af den måde begivenhederne udspillede sig på, var det alligevel ikke slavesamfundet eller dets lederskab, der i eftertiden blev fremhævet som det heroiske element i dansk-vestindiske historie, men derimod von Scholten. Med tiden blev han en næsten mytisk figur, en legende, der med tiden udviklede sig til at spille en ikke ubetydelig rolle i den danske nationale bevidsthed om hele emancipationsperioden. Den simple sandhed er, at den danske rolle i emancipationen var ubetydelig, hvis ikke ligefrem gemen.

Historien bliver ikke bedre af den periode, der fulgte. Her havde danskerne mu-

lighed for at råde bod på tidligere tiders uretfærdigheder. Men i stedet for at give økonomiske muligheder, der matchede den virkelighed, emancipationen egentlig burde have udgjort, indførte man en række love og regler i perioden 1848-1853 med det formål at begrænse deltagelsen i den politiske proces ved at indføre meget strenge begrænsninger for stemmeret og ved at binde tidligere slaver til plantagerne - på trods af at Danmark afskaffede stavnsbåndet allerede i 1788. Med sukkerindustrien og plantagerne i frit fald holdt Danmark sine faldefærdige kolonier sammen de næste mange årtier ved at formilde resterne af det gamle plantagearistokrati i forhold til arbejdsspørgsmålet; ved at binde arbejderne til godserne ved hjælp af urimelige arbejdskontrakter, der gjorde dem til en form for livegne; med restriktive love der forbød omstrejfen, som gjorde det næsten umuligt at finde alternativt arbejde; og ved hjælp af et passystem, som var designet til at forhindre bevægelse og emigration. Det betød at overgangen fra slaveri til frihed i Dansk Vestindien tog en omvej gennem endnu et halvt århundrede af livegn-lignende forhold på landejndommene. Hen mod 1870 havde nok intet andet land i Caribien nægtet sin arbejdende befolkning politisk deltagelse og økonomisk fremgang i samme udstrækning som Danmark. Intet sted var frie arbejdere så undertrykte som her.

The Fireburn i 1878 var det sorte arbejdersamfunds svar på disse skamløse forhold – særligt Arbejdsanordningen af 1849 og loven mod omstrejfen af 1853 – som de havde været underlagt i årtier. I kraft af revolten opnåede man visse forandringer, men Danmark indførte ikke egentlige reformer i kolonien ud over nogle lunkne overordnede forsøg på at reformere økonomien hen mod århundredskiftet. Hverken plantageejerne eller de danske myndigheder tog mærkbare initiativer til at forbedre levevilkårene for indbyggerne. Lønnen vedblev at være uendelig lav. Der var ingen understøttelse. Uddannelsesmulighederne var minimale. Sygdom, herunder spedalskhed, var vidt udbredt og resulterede i høje dødsrater. Hen mod århundredets afslutning var de generelle forhold på øerne intet mindre end pinlige for de danskere, som ellers gad anstrenge sig for at informere sig selv om situationen.

Og over det hele hang en uskreven farve- og racekode, som fastholdt samfundet langs kaste- og farvelinjer. Det forhold, at individuelle danskere fra tid til anden overskred de alment accepterede race- og farvenormer i form af ægteskab eller andre seksuelle forbindelser, blev baggrunden for dannelsen af en endnu en myte, der var skånsom mod samvittigheden, nemlig myten om den liberale dansker blandt en ikke-europæisk befolkning i troperne. Myten udgjorde en appellerende kontrast

til de barske realiteter, der herskede i USA. Men det var stiftelsen af St. Croix's fagforening under ledelse af blandt andet D. Hamilton Jackson tidligt i 1916 og ikke dansk frisind, der tvang plantageejerne på St. Croix til at behandle de tidligere slavers sønner og døtre som et frit folk for første gang. Påfaldende er det også, at regeringen og plantageejerne havde den skamløshed at beskyjde fagforeningslederne for at promovere "racistisk agitation etc." for at opnå deres mål efter de selv havde administreret en koloni i 200 år baseret på racistisk udbytning og medfølgende race-distinktioner. Hele affæren var en sørgelig, om end typisk, påmindelse om de forpassede chancer i 1792, 1803, 1848 og 1878.

Det danske kolonieventyr i Vestindien sluttede i 1917, da Danmark accepterede den dengang enorme sum af 25 millioner dollars i guld for de underudviklede og oversete dansk-vestindiske øer. Som en sidste krænkelse tog Danmark pengene og så sig ikke tilbage. Dermed tillod Danmark den nye koloniale ejer at definere de tidligere danske undersætter som statsborgere i USA, men ikke som egentlige amerikanske statsborgere. I det totale fravær af dansk omsorg og protest over denne kalkulerede forsmædelse, blev statsborgerskabet derfor først givet til vestinderne i 1927. Den danske præstation – eller mangel på samme – under kolonieventyrets slutspil blev en ugenemtænkt, men helt igennem konsistent afslutning på en lang, ondskabsfuld forbindelse, én hvis genklange og eftervirkninger stadig kan mærkes på Jomfruøerne i dag.

Selvom det er sandt, at danskerne helt klart ikke var rabiate, apartheid-praktiserende racister, efterlod deres system af trældom og udbytning ikke desto mindre traumatiske mærker, som Jomfruøerne og deres befolkning stadig lider under. Men på den anden side af Atlanten har den generelle accept af Danmarks egen koloniale mytologi om de "gode gamle dage", sekunderet af en vis national tilbøjelighed til selvros, betydet, at de fleste danskere aldrig synes at have tænkt nærmere over den moralske dimension i deres lange caribiske historie. Den hårdnakkede myte har hæmmet refleksion og diskussion om emnet så effektivt og fuldstændigt, at de forstyrrende ekkoer af vores fælles fortid kun synes at have forstyrret ganske få.

Myten er et væsen, som altid er dybt rodfæstet i fortiden. Nogle gange er den tæt associeret, hvis ikke identisk med et folks historie. Man behøver kun kaste et kort blik over Egypten, Grækenland og Roms historie for at se denne association i praksis. Det er kontrollen og den selektive brug af arkivalierne, der har ført til en eksternt genereret mytedannelsesproces på Jomfruøerne. Dette forhold har også

haft afgørende indflydelse på Jomfruøernes historiografi. Resultatet er en lang, dyb skygge, som vi alle lever under uden at være rigtigt bevidste om den.

Placeringen af arkiverne, adgangen til dokumentation og ny forsknings kulturelt bestemte vinkling har hver især udøvet en stærk indvirkning på udviklingen af historiografien på Jomfruøerne. Først og fremmest ligger hovedparten af de historiske dokumenter i Danmark. Selvom man kan argumentere for, at disse dokumenter er blevet bedre fysisk beskyttet over de seneste ca. 70 år, end de ville være blevet, hvis de var blevet på disse øer, er det alligevel nødvendigt at fremhæve, at befolkningen på Jomfruøerne selv har et stærkt krav på dokumenterne, som er en del af deres intellektuelle og kulturelle fædrene arv. Under alle omstændigheder var det det arbejde, som deres forfædre udførte, der genererede indholdet i dokumenterne og førte til nødvendigheden af at udfærdige dem i første omgang. Og selvom de danske krav på dokumenterne først og fremmest er bundet op på en økonomisk nødvendighed, er Jomfruøernes krav moralsk og kulturelt og derfor lige så overbevisende. Her i 1996 bør diskussionen om dokumenterne ikke fokusere på, hvem der har mest ret til dokumenterne, men i stedet fokusere på at udvikle fælles strategier for, hvordan disse ressourcer kan deles retfærdigt og ligeligt.

Og dog bliver vi ved med at møde modstand, når vi diskuterer dette emne, for slet ikke at nævne en egentlig deling af dokumenterne.

Jeg har hørt mindst tusind gange, at de koloniale dokumenter, der opbevares i Danmark, er skrevet i hånden og endda på dansk. Dette argument bruges som regel for at afslutte enhver videre diskussion af det problem, som Kierkegaard og Pontoppidans uforståelige sprog betragtes at være for alle andre end indfødte danskere. Lad mig give et kort modsvar til dette ofte gentagne refræn. Denne erkendelse sætter blot endnu et dansk svigt på øerne i relief. De tidligere slavegjorters børn havde kun meget ringe adgang til formel skolegang. Undervisning i dansk blev i høj grad negligeret til fordel for hollandsk-kreolsk og engelsk. Dansk-vestindisk historie og den dansksprogede litteratur har derfor ikke produceret forfattere, der kan sammenlignes med Derek Walcott, V.S. Naipaul, George Lamming, Aimé Césaire eller Jacques Roumain. Så vidt jeg ved var der aldrig nogen fra Dansk Vestindien, som gik på en højere læreanstalt i Danmark under kolonitiden. Og af samme grund har disse øer indenfor historiefaget aldrig produceret historikere, der kan sammenlignes med C.L.R. James eller Eric Williams. Frataget muligheden for at lære sproget, indgå i metropolens kultur og skaffe sig adgang til de historiske dokumenter i Dan-

mark, blev befolkningen på Jomfruøerne i praksis nægtet adgang til muligheden for at analysere og kritisere de danske historiske fortolkninger, og for at skabe velskabte fortolkninger selv. Måske er tiden inde til at gøre op med denne meget gamle og fortsatte uretfærdighed.

Men visse danske og dansk-amerikanske akademikere havde faktisk mulighed for at gå i arkiverne. Med Waldemar Westergaard, Herman Lawaetz, J.O. Bro-Jørgensen og andre historikere og særligt med udgivelsen af firebindsværket *Vore Gamle Tropekolonier*, begyndte historiografien, ikke om Jomfruøerne, men om Dansk Vestindien. Den distinktion er virkelig vigtig. Det er ikke min intention at forklejne disse forskeres arbejde. Tværtimod lagde de fundamentet for en lokal historie. Men to kommentarer er nødvendige. For det første gik disse forskere naturligt nok til stoffet ud fra en rent dansk vinkel. Deres fokus var først som sidst historisk med vægt på fortolkninger af økonomi, politik og dansk kolonialisme. Sådanne nationale skævheder er, hvad man må forvente. Nye yngre forskere som f.eks. Svend Green-Pedersen, Erik Gøbel, Poul Olsen, Karen Fog Olwig, Peter Hoxcer Jensen og andre har haft held med at anlægge et bredere perspektiv i deres arbejde, men ikke desto mindre mangler der en fortolkning af det kulturelle, sociale og antropologiske område. Det, der har manglet i disse værker, er en tilgang, som er funderet i mere bredt baserede studier, muliggjort af først og fremmest adgangen til den bevarede dokumentation, og dernæst læst fra et afrikansk-caribisk og et Virgin Island-cen- treret perspektiv, et perspektiv som indtil videre ikke er blevet værdsat, selvom vi nu står på tærsklen til et nyt århundrede og et nyt årtusinde.

Og det leder mig naturligt videre til det andet punkt. Denne ubalance eksisterer, fordi Jomfruøerne har været underlagt en de facto nægtelse af adgang til at bruge deres egen historiske dokumentation. Dette er dels et resultat af vores fysiske distance til arkiverne, og dels en konsekvens af manglende uddannelsesmuligheder, der kunne gøre det muligt for potentielle forskere fra Jomfruøerne at overkomme sproglige og praktiske vanskeligheder. J. Antoni Jarvis' værker, hvor talentfuld han end var, lider under næsten udelukkende at være baseret på engelske kilder, og understreger dermed mit hovedbudskab. Det samme kan man sige om andre skribenter som f.eks. William Boyer, Waldemar Hill, Gordon Lewis, Erik Lawaetz, Isaac Dookhan selv og for nylig også Harold Willocks. Den afdøde jamaicanske historiker Neville Hall er undtagelsen fra denne regel, og hans forskningsbaserede værker om dansk-vestindisk historie baseret på danske arkivalier sætter fokus på denne by-

dende nødvendighed på en meget rammende måde. Hvis de danske forskere nævnt ovenfor kan siges at have fat i substansen, men stadig mangle noget i forhold til ånd og følsomhed overfor deres emne, kan det modsatte siges om mange af de forfattere, der arbejder på vores side af Atlanten. Derfor er tiden inde til at give Jomfruøerne en chance for at skrive deres egen historie med brug af alle tilgængelige kilder.

Hvis det, jeg har sagt her i dag, indeholder bare et gran af sandhed, hvordan vil det så blive modtaget, og hvad kan man gøre for at gøre noget ved det? Benægtelse og afvisning er selvfølgelig en mulighed. Begge har man set eksempler på i fortiden. Måske en tilbagevenden til business as usual. På den anden side: Ville en form for erstatningsprogram ikke være på sin plads? Måske med renters rente. Og jeg bruger dette begreb i den mest brede forstand. Det danske udviklingsbistandsprogram er alt taget i betragtning meget imponerede, især for et land af Danmarks størrelse. Men så vidt jeg ved, er der ikke gået en krone til Jomfruøerne, efter at danskerne forlod stedet. Personligt tror jeg ikke på, at et økonomisk ”handout” er en løsning, og jeg tror heller ikke, at folk på Jomfruøerne kigger i den retning. Det, der er på spil her, falder indenfor moralens domæne og ikke økonomiens i striks forstand. Efter min mening har danskerne en betydelig moralsk skyld overfor folk på Jomfruøerne. Men så vidt jeg ved, har de aldrig endog overvejet emnet. Tværtimod. De har aldrig set tilbage på deres kolonitid og overvejet, hvordan den efterlod de koloniserede. De tog sig knap nok tid til at sige farvel, eller for den sags skyld give en formel undskyldning for de mange uadresserede uretfærdigheder, som spredte sig som ringe efter dem. Må jeg være så fræk at foreslå, at en simpel undskyldning fra et folk til et andet ville være et godt sted at starte? Et skarpt, kritisk blik på vores fælles historie vil både være passende og blive taget vel imod. Når alt kommer til alt, har folk på Jomfruøerne fundet en måde at ære Danmark og dets folk på på trods af de historiske begivenheder. Men vigtigst af alt er, at moderne danskere kunne sende et stærkt budskab på deres forfædres vegne ved at returnere grundstenen for de to folks fælles historie, og ved dermed at gøre det muligt for folk på Jomfruøerne at få adgang til deres egen historie og optræve deres egne mytologier. Her i aften opfordrer jeg til at overveje dette i konteksten af tre relaterede forslag:

- Etablering af et træningsprogram for Virgin Islanders i de forskningsmetoder, der er nødvendige for at udvikle adgangen til de historiske kilder, såsom undervisning i dansk, en transskription af håndskrevne dokumenter, en introduktion

til danske biblioteks- og arkivmetoder, og et forsknings- og studieprogram i dansk national historie og dansk kolonihistorie, for blot at nævne de to vigtigste. Man kunne opnå disse mål ved at skabe forskningsprogrammer, stipendier, udvekslinger, regulære rejser og interaktion, samarbejde mellem gymnasieskoler og universiteter, regulære træningsinstitutter og seminarer, og brug af internettet. Jomfruernes universitet har allerede taget de første haltende skridt i den retning, og opfordres hermed til at gå videre i den retning.

- Et program for kopiering af de danske arkiver etc. i deres helhed og uden yderligere forsinkelse, eftersom de udgør Jomfruernes historiske, kulturelle og intellektuelle arv. Jeg er sikker på, at danske forskere er villige til at dele det, de allerede har brugt, og det, de retmæssigt ejer med andre.
- Oprettelsen af forbindelser og støtte til organisation, foreninger, udgivelser, tidsskrifter etc. hvorved det arbejde, som folk på Jomfruerne og danske udfører cirkuleres og kan diskuteres for at nære den transatlantiske dialog om den fælles fortid.

Danske historikere har allerede haft mulighed for at skrive deres historier om deres lands virke i Dansk Vestindien baseret på rig dokumentation. Nogle har gjort et beundringsværdigt stykke arbejde, andre i mindre grad. Men undervejs skrev de også historier om folk, som deres nation udnyttede på det groveste. Man kan og bør argumentere for, at de mennesker, som undervejs var ringeagtede og som levede og døde uden en stemme, og uden at nogen kunne tale deres sag, også har rettigheder. Deres efterkommere skal nu have mulighed for at skrive deres egne historier, uanset hvor brillante eller dårlige de, der kommer ud af det, bliver. Vi kan ikke garantere succes på den front, men vi kan og bør garantere muligheden for at gøre forsøget.

I af jer, der er samlet her i aften, har selv magt til at tale for dem, som aldrig selv fik den mulighed for at skabe de forhold under hvilke de, som man begik så stor uret mod i fortiden, og de, som forsøger at blive hørt i nutiden, måske endelig har mulighed for at blive hørt af deres ligemænd.

Jeg tænker hele tiden på, hvad en ung forsker fra Jomfruerne måske vil tænke om os i en fjern fremtid, lad os sige i 2050, når hun støder på vores navne i en støvet fil. Gjorde de alt, hvad de kunne, og hvad der var nødvendigt for at gøre det? Eller lod de muligheden passere? Blandt de mange ting vi historikere, undervisere og andre forskere gør, er der plads i vores dagsordener og i vores kalendere til at skabe

rum til at lytte til de forfædre, der er blevet gjort tavse, til at stille vores evner, vores ressourcer og forestillingsevne til rådighed for vores knap så heldige kolleger i dag og at agere som advokater for den ufødtes ubegrænsede potentialer. Af alle håndværkere lever og arbejder vi historikere intimt med bevidstheden om tidens flygtige og ødelæggende natur. Lad os derfor gå i gang nu.

Oversat af Astrid Nonbo Andersen

NOTER

- 1 Oversat fra The Isaac Dookhan Memorial Lecture, University of the Virgin Islands, afgivet d. 14. og 15. november 1996.